

rue Royale

"*Pardon, messieurs*", zei het meisje, de jonge vrouw, "*savez-vous s'il y a d'autres maisons comme celle d'en face dans cette rue ?*" (weet u of er in deze straat nog huizen staan zoals daar aan de overkant?). We stonden, twee heren van middelbare leeftijd, op de bus te wachten, die ochtend in de *rue Royale*, en het meisje wees naar een van die mooie maar strenge Franse herenhuizen, waar ze net had aangebeld, zonder succes. *Hôtels particuliers*, zoals er in de *rue Royale* wel een twaalftal staan : een brede poort in een vaak blinde muur, die toegang geeft tot een binnenplein, het statige huis achterin, met daarna nog een grote, boomrijke tuin, maar die zie je niet.

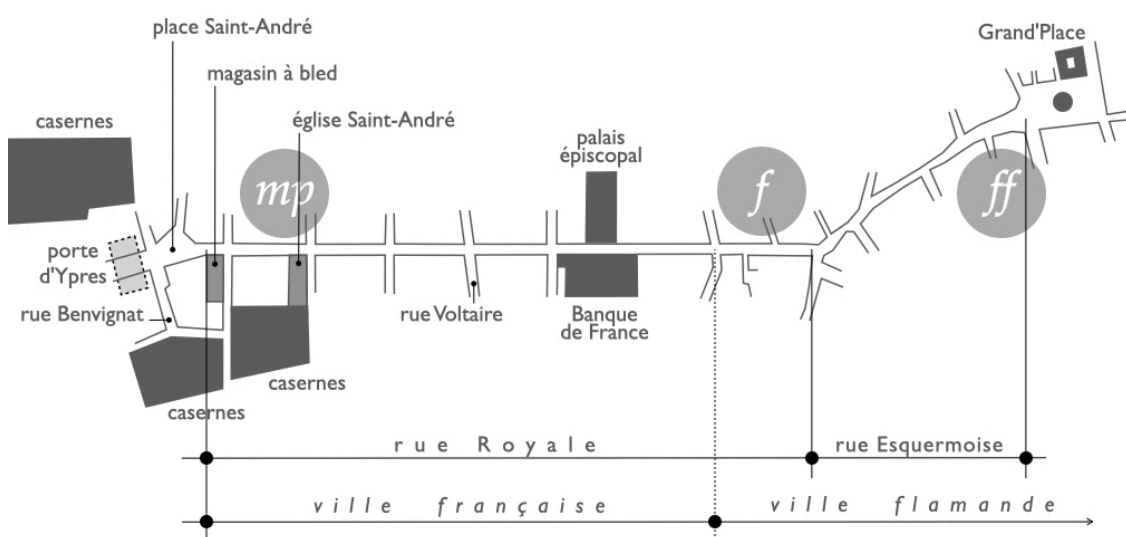
"*Ik was hier gisteravond op een feestje*", zei ze nog, "*en ben er mijn portefeuille vergeten, maar weet niet meer in welk huis het was.*" We glimlachten wat hulpeloos — verbazing en binnenpret — en zeiden dat er in die straat inderdaad veel dergelijke huizen staan. We wensten haar ook veel geluk.

Achteraf, heel achteraf, heb ik me afgevraagd of die anekdote even vrolijk was als ze toen leek, maar ze hoort bij mijn *rue Royale*. En bij mijn eigenste *rue Benvignat*, net achter de hoek, waar ik omzeggens een kwarteeuw heb gewoond. Ik bedoel : bij mijn herinneringen aan de stad. Duizenden keren heb ik in die straten gestapt, op weg naar kantoor, naar het station, de winkels in het centrum, theaters, musea, vrienden, enzovoort, of gewoon om buiten te zijn.

De *rue Royale* is de plechtige hoofdstraat van de Franse, zeventiende eeuwse uitbreiding van het Vlaamse Lille — Rijsel, *si vous voulez*. Door Simon Vollant in opdracht van Louis XIV ontworpen om de adellijke heren uit de omgeving naar mooie, ruime percelen in de stad te lokken, en hen daar aan de nieuwe, Franse machthebbers te binden, wat meer dan behoorlijk is gelukt. De brede, Franse straat is een kleine kilometer lang (950 meter), en loopt stadinwaarts voort in de *rue Esquermoise*, een van de oudste, want middeleeuwse, Vlaamse

straten van de stad, niet recht maar krom, en met smalle, hoge huizen, geen brede paleizen. Samen vormen zij als het ware een *Boléro* van Ravel. Maar daarover straks meer.

Staduitwaarts botste de *rue Royale* enkele eeuwen lang op de *Porte d'Ypres*, de stadswallen en de Deûle-rivier. Sébastien Le Prestre de Vauban heeft dat alles, in opdracht van diezelfde koning Louis, mooi aangelegd naar Italiaans model. Ergens voor of na de Tweede Wereldoorlog werd die poort plat-, en een aantal straten aangelegd. Een discrete weg beneden de wallen, lange tijd bekend als *rue des Quinze Pisse-Pots*, was inmiddels tot een meer respectvolle *rue Benvignat* omgedoopt. [De *Charles-César* met die naam, 1805-1877, was een befaamd Rijsels architect, kunstkenner en weldoener van het *Musée*, dat een door Victor Mottez geschilderd portret van hem in zijn reserves heeft.]

De *rue Royale* is op Rijselse schaal wat het Warandepark voor Brussel is : een stedenbouwkundige figuur die de heersende machten verbeeldt en verbindt. In Brussel zijn dat het parlement, het justitiepaleis, het koninklijk paleis en de Bank Brussel-Lambert, nu ING. De Rijselse *rue Royale* linkt Vaubans bolwerk en in het bijzonder de *caserne Saint-Ruth* in één lijn met de *Banque de France* en het bisschoppelijk paleis (in feite een gerecycleerd *hôtel particulier* dat boven de ingangdeur vrijmetselaarssymbolen draagt) : de vorst als binding tussen leger, kapitaal en kerk, met adellijke, later burgerlijke residenties erlangs. Een *rue Voltaire* kruist de *rue Royale* onder een bijna rechte hoek ; de voorrang tussen koning en filosoof (auteur van *Le Siècle de Louis XIV*, Berlijn, 1751) wordt door verkeerslichten geregeld.

Groot militair vertoon is er in de *rue Royale* ook geweest. Medio 2001 is het Franse leger bij wijze van spreken naar de *Banque de France* opgerukt. Zwaar materiaal werd aangevoerd, en de straat deels afgezet. Toen werden de euro-muntjes geleverd, en dat gebeurde met opleggers en vorkheftrucks. Ondanks het gewicht van een eventuele buit werd een gewapende overval niet onmogelijk geacht. Zwaar geld voor geduldige dieven. Wat doe je met zoveel muntjes die nog niet in omloop zijn ?

Voor een automobilist is zo'n afgezette straat een lastige hindernis, maar voor een voetganger veeleer een belevenis. Hij ziet immers altijd net iets meer dan wie met de auto of fiets snel op bestemming wil zijn : een werf op straat of op een dak, een affiche, een verhuis, een bedrijf dat vertrok of net aangekomen is, een voorbijganger die hem aanspreekt of groet, of zelfs kleine anekdotes, die vrolijk of tragisch zijn. Ik denk aan de vrouw die op een avond in nachtkleding in de *rue Royale* op het voetpad stond — het was al fris — nadat ze zich uit haar huis had gezet. Of, dramatischer, de discrete zwarte sporen op de gevel van een appartement waarvan je later verneemt dat het is uitgebrand, waarbij een oude vrouw, gekluisterd aan haar bed, door verstikking om het leven kwam. Of de bloemen aan de pui van het supporterscafé van de Rijselse *LOSC*. Op een grijze dag heeft de uitbater zich onder een trein gegooid. Enkele jaren eerder had hij de zaak overgenomen, kort voor de vergunning voor een vernieuwd voetbalstadion in de Rijselse *citadelle* door de *Conseil d'État* vernietigd werd. Waarna dat ding, in een nog grotere versie, elders werd gebouwd, en zijn klandizie verdween.

Of je vermoedt een verhaal, en begrijpt pas later wat er was. Maar dat betreft minder de *rue Royale* dan mijn *rue Benvignat*, net achter de hoek.

Het was twintig jaar geleden zowat, ik vond dat er iets niet klopte in mijn straat. Vaak zag ik dure auto's staan — *en dure vrouwen in de straat* — die niet rijmde met de toch wat bescheidener bebouwing die er staat. Met zo'n auto's en zo'n vrouwen woont niemand in zo'n straat. Appartementsprostitutie, heb ik eerst gedacht. Die vrouwen zien er helemaal anders uit dan zij die met een handtas groter dan hun rokje elders in de buurt op een straathoek staan.

In maart 2001 kwam het antwoord. "*Meurtre dans le Vieux-Lille*", of "*dans la rue Benvignat*" titelden de kranten. Een 31-jarige vrouw was dood en gebonden aangetroffen in een van kelder tot zolder voor sadomasochistische praktijken ingericht historisch pand (mooie bakstenen gevel, kleurig geschilderde raamkozijnen, geraniums aan het venster). Al snel bleek dat ze door een 56-

jarige concurrente was gewurgd, beiden minnaressen van een 68-jarige industrieel die het huis als *garçonnière* (en meer) had ingericht. En die er al tien jaar lang sadomaso-feestjes met een uitgelezen en kapitaalkrchtig gezelschap hield. Politie te voet zie je nooit op straat, tenzij er een moord is gebeurd ; zou zij iets aan het huis hebben gemerkt ? En : zo ja, tot de dag van de moord was er niets fouts gedaan.

Voor de kinderen, toen ze klein waren, was de *rue Royale* een lange weg. Eigenlijk waren ze groot zodra ze alleen naar het centrum trokken, en de *rue Royale*, of de parallelle *rue Saint-André*, voor hen geen geheimen meer had. Ik bedoel : ze voldoende zeker waren om na de heen- zelfstandig de terugweg te vinden, terug naar *Benignat*, nog zonder GSM. Eer het zover was, en zelfs nadien, hebben we die straten heel vaak samen afgestapt, bijvoorbeeld naar de bibliotheek. Zelfs op zo'n rechte, lange straat als de *rue Royale* viel er naast het praten en grappen altijd wat te beleven : vergeten kleingeld in een parkeermeter — één keer vinden leidt tot vijftig keer zoeken —, of een trapje voor een huis dat steevast beklommen werd. [Heb jij, beste lezer, zo'n dingen vroeger ook niet zelf gedaan ?]

Ik heb enkele jaren, *apart together*, een Frans lief gehad met wie ik vaak ruzie had. Of zij met mij. Een Franse film met eindeloos gepraat, zo leken wij wel. Reden we naar Antwerpen, hadden we ruzie vóór Gent. Beslisten dan naar Gent te gaan, en verzoenden ons eer we er waren. Ook de *rue Royale*, te voet, was voor onze vrede soms te lang. Maar je kan wel discussiëren en autorijden — dat denkt men toch, het niet naar elkaar kijken helpt veel —, discussiëren en stappen gaat niet, het lijkt of je vlucht, uiteindelijk sta je stil, oog in oog. Ooit is een politie-auto ons langzaam langs gereden. Gestopt bijna. Hen moet onze discussie net iets te dramatisch zijn geweest.

De *rue Royale* meet 950 meter, de *rue Esquermoise* 350. Samen is dat 1300 meter. Als je heel snel stapt, wat in de *rue Esquermoise* best moeilijk is, want vaak is er veel volk, en het voetpad is smal en onregelmatig en loopt slecht, en wat in de *rue Royale* veronachtzaming van enkele verkeerslichten vereist, doe je dat in dertien minuten. Loop je langzaam en voorzichtig, dan is het twintig. Zestien of zeventien zijn normaal. Vertrek je aan de *place Saint-André*, waar vroeger de *Porte d'Ypres* stond, en ga je naar het centrum, dan start je met een regelmatig, gestadig ritme van bouwblokken met statige huizen in zachte kleuren, al zijn er twee immense monumenten die je misschien maar deels opmerkt : het militaire

Grand Magasin à Bled en de barokke kerk *Saint-André*. De voetpaden zijn breed en comfortabel, er zijn nauwelijks winkels en er is weinig volk. Dat zekere ritme, die architecturale musicaliteit van kleuren en materialen en dimensies heb je, met een stijgende intensiteit, gedurende twee derde van je parcours naar de *Grand'Place*. Tien tot elf minuten, zeg maar. Dan begint de *rue Esquermoise*, nog voor ze echt begint. Want de laatste honderd meters van de *rue Royale* hebben al een *Esquermoise*-sfeer. De huizen zijn er smal en hoog, en hun architectuur is Vlaams. Er zitten cafés en winkels in. De trottoirs zitten vol. Gevels, vitrines, reclame en kleuren schreeuwen je toe. Zo loopt de *rue Esquermoise* steeds drukker en drukker, intenser en intenser, tot ze letterlijk en met een brede trechter op de Rijselse *Grand'Place* uitmondt – *place du Général De Gaulle*, zoals niemand ze noemt. Het plein met *la Vieille Bourse*, met *le Furet du Nord*, *la Voix du Nord* en *le Théâtre du Nord*, en met het beeld van *la Déesse* dat architect Benvignat in 1845 op een zuil heeft gezet. Het plein waar alle Rijselse straten en mensen samen komen. Een plein om te zijn, want om te flaneren is Rijsel echt niet gemaakt.

Leg die wandeling naast het *crescendo* van Ravel's *Boléro*, en je hoort wat ik bedoel. Over de lengte van dat bijzondere stuk muziek, dat me vaak heeft geboeid, bestaat discussie. Van Ravel is geweten dat hij een trage uitvoering, 16 tot 17 minuten, verkoos. [De opnames die ik heb duren 15 en 16 minuten, respectievelijk het *Orchestre Symphonique de Montréal* onder leiding van Charles Dutoit, 1981, en de *Berliner Philharmoniker* met Herbert von Karajan, 1966.] Dat is zowat de tijd die nodig is om van de vroegere *Porte d'Ypres* over de *rue Royale* en de *rue Esquermoise* tot aan de *Grand'Place* te gaan. Het *mezzopiano* van Ravel, wanneer de fagot opkomt, stemt overeen met de beheerste kracht van de statige gebouwen bij het begin van de straat, het *forte* met de trompet is de *rue Esquermoise*, het *fortissimo* de rijkversierde *pâtisserie Méert* (architect Benvignat, weeral), met al het volk dat daar drumt, en het dissonante slotakkoord met de finale muzikale instorting is de *Grand'Place* en haar *Déesse*, het centrum van de stad, waar je wandeling plots stopt.

De *rue Royale* is een mooie herinnering voor me.

(Jef Van Staeyen, Antwerpen november 2019, oktober 2020)